ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 197 — Субота, 8 октобар 1955

Повратак и борба с двојником

19

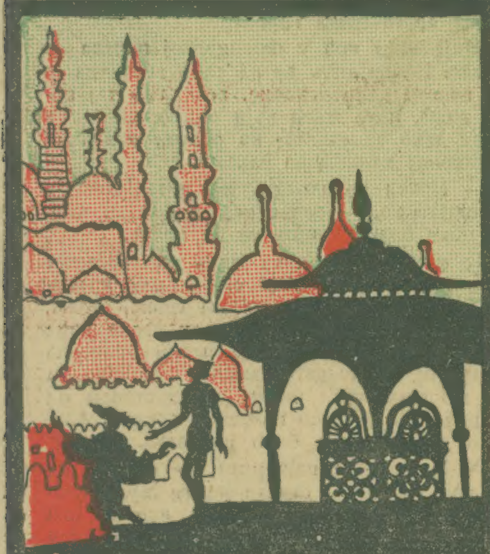

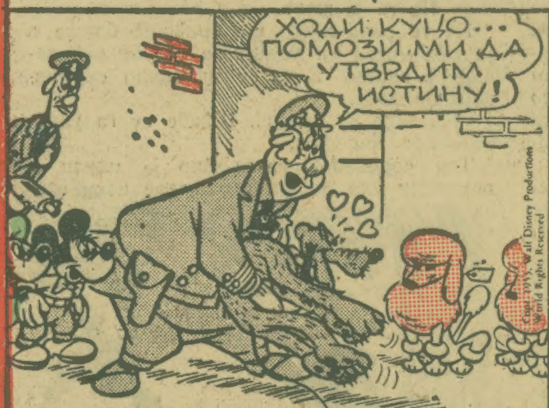

Рин Тин Тин

Са ратног аеродрома крај Тула, у Француској, кренула је 15 септембра 1918 године група од неколико људи да потражи нов, погоднији терен за ваздухопловну базу.

У малом расклиматаном аутомобилу налазили су се, поред тројице војника, каплар америчке војске Ли Данкен и његов капетан Џорџ Брајант После нешто више од часа вожње, кола су наишла на једну напуштену ратну постају у којој су Немци држале своје дресиране псе. Постаја је била потпуно разрушена од артиљериских граната и око ње је лежало неколико мртвих паса. Али, из једног рова чуло се пригушено скичање. Данкен и капетан Брајант спустили су се у ров где су нашли једну измршавелу кучку са петоро младих који су дрхтали од хладноће и глади. Накострешене длаке и искежених зуба дочекала је она двојицу Американаца. Али, Данкен је успео да јој зађе са леђа, ухвати је за уши и коленима стегне њено тело спремно за борбу.

Капетан Брајант је задржао кучку и троје младих, а Ли Данкен је узео преостало двоје: једно мушко и једно женско штене. Назвао их је Нанет и Рин Тин Тин, према именима вунених фигурица које су француским војницима, као симбол среће, поклањале њихове девојке и веренице.

Рин Тин Тин и Нанет донели су Данкену много главобоље. Три четвртине плате слао је он својој сиромашној мајци, а остатак је сад морао да троши на куповину кондензованог млека својим љубимцима. Но, то није била једина невоља. Иако је већина војника из његове чете волела штенад, било је и таквих који су падали у ватру чим би зачули њихово скичање. Због тога је Данкен морао да напусти заједничку бараку и да се са својим штићеницима настани у једној штали у близини аеродрома.

А тада, недељу дана пре но што је закључено примирје, Данкен је за време једног ваздушног напада на Тул био рањен у леву руку и морао је отићи у болницу. Скривена под његовим копораном, у болницу су стигла и оба ште-

нета. Њихове враголије и умиљатост победили су чак и строга болничка правила и лекари су дозволили Данкену да их задржи под условом да ноћ проводе у остави за дрва.

Кад је, најзад, дошао дан повратка у домовину, Рин Тин Тин и Нанет добили су, после многих Данкенових мољакања и трчања од једног до другог старешине, дозволу да се с војницима укрцају на брод. Петнаестодневно путовање Рин је поднео мушки, али је Нанет добила запаљење плућа и угинула.

После демобилизације Данкен је ступио у предузеће за израду спортских реквизита у коме је и пре рата радио. Али, своје слободно време није више проводио као раније, у друштву другова, већ у игри са Рином. А Рин је радо и лако учио.

Данкенов сусед Чарлс Џонс био је један од пионира успореног снимања. И кад је клуб љубитеља паса организовао такмичење својих љубимаца, Џонс је својом камером снимио њихове скокове. И на том такмичењу Рин Тин Тин је добио прву награду за скок преко пречке постављене на 3,5 метра од земље.

После неколико месеци Данкен је примио чек на 350 долара, као свој, заправо Ринов, удео у заради коју је Џонсу донео филм о такмичењу паса. У њему се Рин „возио" на дасци коју је вукао брзи моторни чамац, „јахао" коња, скакао у воду с кеја високог десет метара и поново скакао преко пречке, али овога пута с гимнастичким ђулетом међу зубима. Данкену је стигао још један чек.

Данкен и Рин кренули су тада од студија до студија. После неколико епизодних улога, Рин је, у студију браће Ворнер, готово преконоћ постао „звезда". Добио је чак и свог писца сценарија, Дерила Зенака, који се искључиво посветио измишљању нових авантура за овог необичног глумца.

Готово сви Ринови филмови — а он је имао главне улоге у њих двадесет — завршавао се његовим стизањем упомоћ каквом детету или другом јунаку филма. У тој драматичној завршној сцени Рин је обично у сјајном скоку улетао кроз затворен прозор и у дванаестом часу спасавао од несреће свог господара. Награда за добро „одглумљену" сцену били су комади разбијеног окна, која су, да се Рин не би озледио, прављена од шећера.

Глумци нису волели да играју са Рин Тин Тином, јер им је он, како су они говорили, „крао сцене" и постављао себе у први план. Наиме, без обзира на сценарио, Рин је, захваљујући својој изврсној глуми, у сваком филму преузимао главну улогу. Поред тога, Рин није био оно што би се могло назвати умиљатим псом. Он је знао само за једног човека, свог господара Ли Данкена, и често се догађало да уједе кога од својих партнера.

Али, Ринова глума била је првокласна, тако да му продуценти нису замерали његове ћуди. Рос Ледермен, режисер најбољих Ринових филмова, рекао је једном о Рину следеће: „Он је величанствен и кад је ту Данкен да му објасни и нареди, не постоји ништа што прави глумац може да изведе, а што ми не бисмо могли да добијемо од тог пса. Ми смо само имали да кажемо Данкену шта желимо, Данкен би то рекао псу и — сцена би испрве била снимљена. Рин је прави филмски глумац. Једном сам га посматрао како пуних 30 минута стоји у једном положају, без иједног покрета, јер електричари нису могли да подесе светлост за ту сцену".

Једног дана, Рин и његов господар играли су се у Данкеновој башти. Рин се наједном залетео, скочио Данкену у наручје и — угинуо. Било је то 10 августа 1930 године. Сви амерички листови донели су вест о његовој смрти, а лондонски „Тајмс" објавио је чак и уводник. Данкен је примио хиљаде писама и телеграма, из читавог света са изјавама саучешћа.

Рин Тин Тин-а, који је доживео дубоку псећу старост — од 14 година, наследио је на биоскопском платну његов први потомак, Рин млађи. Али, и поред великог успеха, он никад није достигао славу „оснивача династије Рин". Године 1947 Ринти, потомак Рина млађег, наставио је „породичну традицију" својом улогом у филму „Повратак Рин Тин Тина". И Рин IV, „праунук" првог Рина, изабрао је уметничку каријеру: он игра за телевизију, и то са великим успехом. Готово сваке вечери око телевизиских апарата окупљају се деца, а и одрасли, да посматрају трикове Рина IV, великог пса расе немачких овчара, чији је предак нађен у једном напуштеном рову на француском бојишту.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ШТА ЗНАТЕ О ОЛУЈИ

Олуја је краткотрајно и нагло погоршање времена, најчешће оличено јаким ударима ветра, пљусковима кише, градом и електричним појавама у ваздуху. Носилац олује је облак кумулонимбус. Има топлотних и динамичних олуја. Олујна линија (на временској карти линија дуж које влада олујно време) је линија хладнога фронта или секундарних хладних фронтова. Олујни скок је скок који чини барометар при прелазу олује, кривина коју чини барограф у том тренутку.

ШТА ЗНАЧИ КОНГЛОМЕРАТ?

Конгломерат је латинска реч и на првом месту означава оно што је састављено од много разних ствари; нагомилавање, натрпаност. Затим реч конгломерат означава стену насталу цементовањем шљунка, карбонатним, силицијумовим, глиненим, гвозденим и тако даље цементом.

КАКАВ ЈЕ ТО НАРОД ВЕДЕ?

Веде су мали народ који живи у планинама острва Цејлона. Баве се ловом, а једина домаћа животиња им је пас. Доста су заостали, ноћивају у заклонима од лишћа, и по пећинама. одевају се оскудно. Порекло се води по мајци. Веданска раса је посебан расни тип који припада индо-аустралиској раси: ниска је раста (157,6 сантиметара), лобања знатно дужа него шира, уско чело, седласт нос, мрка кожа, црна и дуга коса, а брада оскудна.

ХЕРМЕНЕВТИКА

Херменевтика је наука о вештини читања и тумачења старих текстова, закона и верских књига.

СНАГА ЛАВА

И поред тога што су лавови подоста лењи, ипак су они у стању да „путују" брзином од преко 50 километара на сат. Осим тога, они су и необично

снажни. Велик и развијен лав може да носи читаву зебру, а то је терет који може да подигне десет људи. Још један податак о овом цару животиња; урликање лава може да се чује и на удаљености од десет километара.

У ОСИЊЕМ ГНЕЗДУ

(2)

У Лондону, у штабу обавештајне службе, шеф ме је поздравио једном јединим речју: „Добро!" После три дана поново ме је позвао. Те ноћи одвезао ме је „црном марицом" на аеродром.

Авион се накривио улево: знак да се налазимо изнад места искакања. Кад сам погледала доле, на тле Француске обасјано месеченом осетила сам ужасан страх. Па, ипак, било је то неко олакшање.

Одвукох се до отвора за искакање у трупу авиона. Поред мене је чучао радиооператор, један млад Енглез који је недавно добио име Александар Димон, и један мршав, средовечан припадник француског покрета отпора, кога сам познавала као Пола.

На табли изнад отвора блеснула је црвена светлост: „припремите се." Кад се место ње буде упалила зелена светиљка значи: време је за искакање. Из мог получучећег става укочено сам пазила на светлосни знак. Црвена светлост трајала је читаву вечност од десет секунди. А тада је заблистала зелена.

У ушима ми је затутњало као да ми је крај ушних шкољки неко ударио о зид надувене кесе, а између плећки осетила сам ударац невидљиве џиновске руке. Тада се све умирило и стишало, чак је и тутањ авионских мотора, већ непојмљиво далеко од мене, био само ритмичан шум који је заглушивала свеобухватна тишина.

Али, ја сам скочила погрешно. После четири исправна пробна скока нисам успела сада кад је дошло време за онај прави скок. Страховито сам се љутила на саму себе, мада ми то није ништа помагало. Наш подобрански инструктор поновио нам је безброј пута: „Држите главу горе кад искачете из авиона, јер ћете се иначе преврнути и запетљати конопце". А ја сам учинила баш то. Нисам могла да одолим и да не погледам у бездан испод себе.

Према ономе што су ме учили, требало би да сад благо падам ка земљи, управљајући конопцима да бих падобран упутила према пријатељском кругу који доле, на земљи, образују мале ватре. Уместо тога, ја сам падала без икакве контроле и сувише брзо. Ватре нисам видела. Чак нисам знала ни у ком се правцу налази земља. И што је најстрашније, у том беспомоћном превртању кроз ваздух испао ми је из руку драгоцени завежљај са француским оделом до којег је обавештајна служба дошла с много труда.

Борила сам се још читавих десет бесплодних секунди са конопцима пре но што сам се приближила земљи и ударила о њу. Онесвестих се.

Кад сам се повратила у ушима ми је одјекивала нека бука слична котрљању. Дах ми се већ био повратио, чула такође, али је бука и даље остала. Била је потмула, постојана и не сувише удаљена.

Инстинкт ме је повео у правцу супротном од оног из кога је допирала. На непријатељској територији таква испрекидана бука не може да потиче од пријатеља.

Један шумарак, који се налазио нешто улево, нудио ми је заклон. Подигох се са земље и открих да сам још чврсто везана за падобран. „Закопај свој падобран" прво је слово наше азбуке. Бесно сам трзала копчу. Ништа. Мора да сам се приликом пада сасвим запетљала у конопце.

Извукох свој аутоматски револвер и кренух ка шумарку вукући падобран за собом. Чини ми се да су протекли безбројни мучни часови пре но што сам стигла у сенку лишћа. Напрезала сам се као да се успињем уз стрму, тек поорану падину.

Злослутна бука с десне стране још се чула. Једном је за тренутак престала да би се, уз страховито шкрипање, наставила. Тада ми је постало јасно да то путем иде колона возила чије су светиљке замрачене и да се она за тренутак нагло зауставила на друму.

Стала сам под прво дрво и викнула онолико гласно колико ми је то опрезност дозвољавала: „Андре". То је било илегално име човека који је имао да ме сачека, ако све буде било у реду.

Одговора није било, али у сенци се нешто помакло и ја у истом тренутку разазнах обличје неког човека који ме је посматрао. Тада се из сенке издвоји још једна особа, па још једна... осам њих.

Чвршће стегох свој револвер — то ми се наредних месеци толико често догађало да се тамносива боја његове дршке сасвим излизала. Морала сам брзо да одлучим шта да чиним: да проговорим или да пуцам. Тада, уз огромно олакшање, чух како неки глас рече на француском:

— Па то је жена.

На те речи људи ми прићоше ближе и ја сам могла да видим да су сви већ зашли у године и да су прилично сиромашно одевени.

— Андре је мртав... Швабе су га ухватиле пре три дана.

Тон човековог гласа био је миран и природан као да ми саопштава неки свакидашњи догађај.

Тако саопштена вест о смрти човека који је имао да ми буде главни помагач и саветодавац учинила је да схватим, боље и брже но ма каква убеђивања, да се налазим међу људима који смрт примају као саставни део свог живота.

Двојица присутних помогли су ми да се ослободим падобрана, расекавши појас и конопце својим ножевима. Објаснила сам макијашу, за кога ми се учинило да је вођа група и јер је досад он једини са мном разговарао, да су још два човека искочила падобраном заједно са мном, да сам испустила пакет са својим оделом и да морамо потражити и пакет и остала два падобранца.

На то он одречно махну главом и показа палцем на ону страну одакле је долазила она бука.

— Ноћас се овим путем креће једна велика швапска колона, — рече ми он.

Затим, показујући једног од људи који су га окруживали, настави:

— Пјер нам је баш малочас рекао да је, скривен иза једне живице, посматрао колону и да је видео кад су Швабе застале и подигле с друма неки пакет. Одмах смо знали да он припада неком од вас. А што се тиче оних који су са вама искочили, њих ће сачекати и о њима се постарати једна друга наша група.

Моја прва ноћ у Француској почела је рђаво. Непријатељ ће не само знати да је из авиона неко искочио, већ да је тај неко жена, и то жена чији општи опис они могу лако да саставе на основу величине и ширине хаљина из пакета.

— Никад не потцењујте интелигенцију непријатеља, — рекао нам је једном шеф — нити брзину којом се он креће.

То значи да ће кроз један час, највише два, а сигурно пре зоре, — бити предузето детаљно претраживање сваког поља, сваког шумарка, стога сена и сваке куће миљама унаоколо. Да се нисам налазила у другој, непознатој земљи, свакако да би ми наум пала мисао да одустанем од акције која је тако несрећно почела. Али, мени одавде није било повратка.

— Морамо се пожурити, — обрати ми се вођ. Наједном схвати да ти људи знају исто тако добро као и ја, ако не још и боље, да им прети опасност да буду ухваћени као што је и Андре био ухваћен и да их, као и њега, у том случају чека страшна смрт. Па, ипак, они су чекали на мене и нису пожурили да између себе и непријатеља, који ће сместа поћи у потрагу, повећају растојање.

Кренули смо кроз шуму, у правцу супротном од буке која се чула. Кад смо избили на чистину обасјану месечином, видела сам да су моји пратиоци били још старији но што су ми се учинили у сенци шуме. Као да одговара на моје мисли њихов вођ, чије је име било Ален, рече ми:

— Ми стари сачекујемо и водимо оне који искоче из авиона. Млађи су потребни за озбиљан рад.

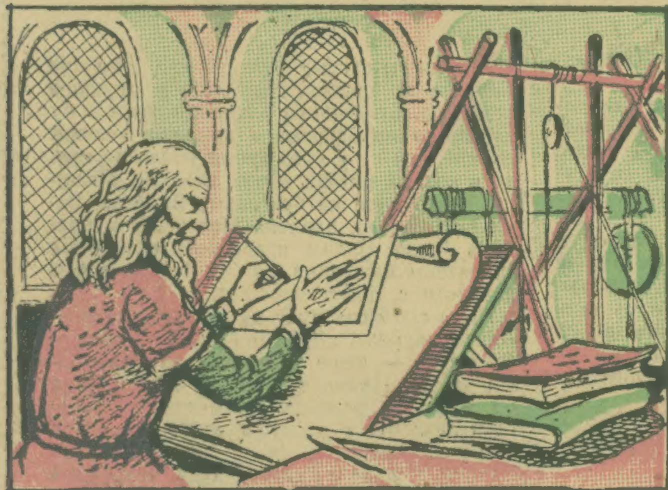
Наставиће се

КАДА ЈЕ ТЕХНИКА
била у повоју

Пре извесног времена у Штутгарту је приређена једна изложба на којој је приказана, поред осталих, и једна занимљива справа. Посетиоци нису знали да ли да се више диве једноставности функционисања ове справе или генијалности проналазача. Справа изгледа као колица за гурање. На точку се налази мала кука која при сваком окрету точка покрене зубац зупчаника. Када точак са зупцима направи цео окрет, а то се дешава сваких 40 минута, онда он покрене дрвени поклопац и тада један каменчић пада у кутију. Када човек провоза ова колица извесно време, потребно је да преброји каменчиће у кутији и онда ће знати колико је дуг пут прешао. Справа је, дакле, бројач километара.

Када би се рекло да је ова справа пронађена пре неких сто или 200 година, онда би то и за оно време био значајан проналазак. Али, ова справа пронађена је равно пре пет стотина година и то у време када су још људи сматрали да је земља центар васионе, када Америка још није била откривена и када су почеле да се појављују прве штампане књиге. Природне науке и техника биле су у повоју, а требало је да прође 200 година, од проналаска те справе па да Њутн постави основе механике. Овај бројач километара дело је највећег инжењера Ренесансе — Леонарда да Винчија.

Леонардо да Винчи, истина, далеко је познатији као уметник-сликар и вајар, али кад се прегледају његове белешке на 5300 страна, онда ће се ту видети поред скица мишића, глава и особа и скице техничких изума. Он је имао обичај да нацрта све оно што би запазио. Иако ниједан од њ-

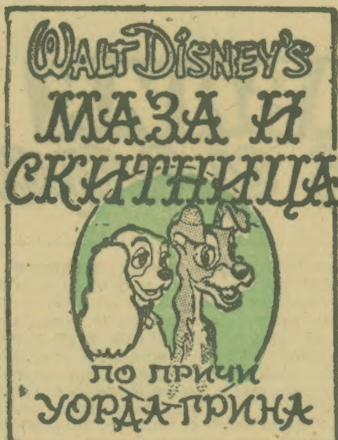
његових нацрта у његово време није спроведен у дело, ипак је рад на тим делима претстављао за овог генијалног човека једно средство за уметничко изражавање, исто као што су му то били сликање и вајање. Данашња проучавања ових његових нацрта и справа показала су да су све те машине могле да функционишу. Леонарду се ретко кад поткрала грешка у нацртима машина. Што то можемо данас да констатујемо, највише треба да захвалимо Американцу Томасу Ватсону из Њујорка. Када је пре три године прослављена петстогодишњица рођења великог сликара, Ватсон је дао да се направи око 50 разних модела машина на основу Леонардових скица. Ти модели сада сачињавају покретну изложбу која обилази свет, а тренутно се налази у Штутгарту.

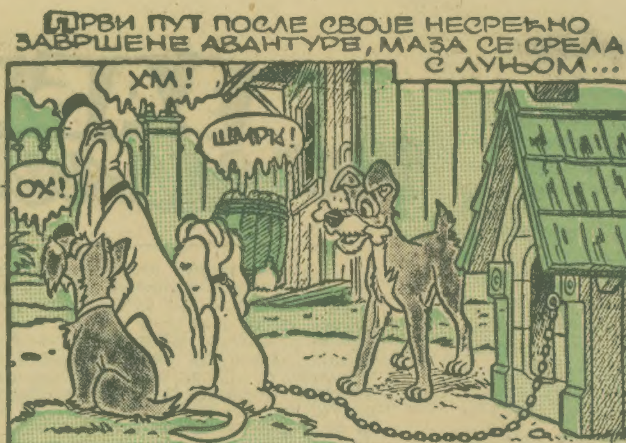
На овој изложби, поред бројача километара, налазе се и кола која покрећу две навијене опруге — прва кола која се сама крећу. Познавање отпора ваздуха помогло је Леонарду да направи нацрт справе за мерење јачине ветра, падобрана, па чак и неке врсте летилице. Ту се налазе и модели моста који се окреће и точка за наводњавање који покреће вода. Ту су разне пумпе за ваздух и воду, па чак и „предак" данашњих такозваних клима-уређаја, који је конструисан за просторије Беатриче д'Есте, жене његовог заштитника. Брод који покрећу точкови са лопатицама, затим нека врста пројекционог апарата, ваљкасти лежаји, дизалице и сатни механизми све су то као модели приказани на овој изложби и они изазивају дивљење свих посетилаца према свестраном генију Леонарда да Винчија. У његово време главни посао инжењера био је прављење утврђења и канала, а после проналаска барута били су и конструктори топова у великој милости ондашњих владара. И на том пољу Леонардо је много учинио. Он је израдио нацрте за нешто што личи на оклопљена кола, за митраљез и за парни топ. Дакле, пуних 200 година пре него што је Папин постао познат по свом парном лонцу, и 300 година пре него што је Џемс Ват пронашао прву употребљиву парну машину — Леонардо је знао какве користи човек може да има од паре.

У чему је тајна техничког сазнања Леонарда да Винчија? То је тајна техничког развитка уопште, а то су искуство и опити. Готово 2.000 година суверено је владало Аристотелово схватање природе, а оно је имало мало везе са стварним природним појавама и законима. Људима је требало дуго времена да се ослободе тих схватања и да помоћу опита сазнају како настају природне појаве. Јер, тек на основу тога могле су се конструисати машине које би омогућавале човеку да користи законе природе. У Леонардовим белешкама често се налази поред скица машина и примедба: проверено опитима. Он је био непристрасан посматрач, који је био потпуно слободан од окова вере у постојеће ауторитете. Да су његови савременици знали колико је начин његова мишљења био револуционаран, и њега би снашла судбина многих слободних умова оног доба и завршио би на ломачи инквизиције.

Црни лабуд

Године 1697 Виљем Ван Фламинг, крстарио је морима и тражио један изгубљени брод. Лутајући пучином он је дошао до обале Западне Аустралије. Ту се искрцао близу једне реке, где је дошао до веома узбудљивог открића: видео је јато легендарних црних лабудова, које помиње још римски писац Јувенал и за које се дотад веровало да постоје само у бајкама. Пошто је реци дао име Река Црних Лабудова, он је отпловио и собом понео три лабуда у Батавију. Међутим, када је капетан Фриментл запосео овај крај у мају 1829 године и када је насеље Реке Црних Лабудова постало западноаустралиска колонија, онда је било сасвим природно да су људи ставили у грб свог новог насеља лик црног лабуда. На првим маркама од 1854 године, које су стајале један пени, а које данас спадају у велику реткост, лабуд је био насликан у природној — црној боји. Али, у филателистичким албумима данашње школске деце, ове марке са лабудом праве се у разним бојама

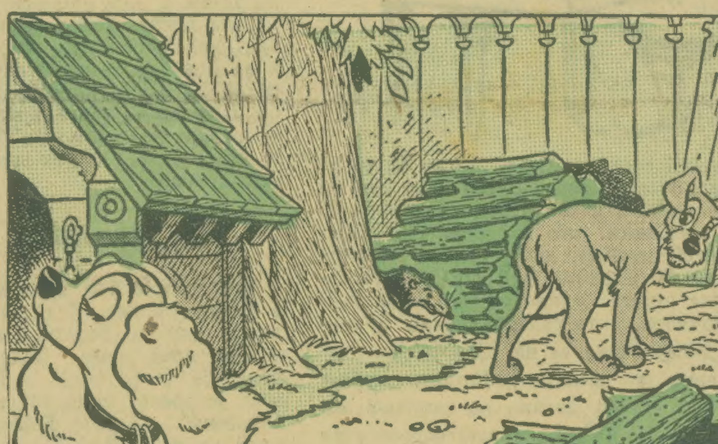

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Земље и становништво

У току минулих векова број држава у свету и њихова величина и снага стално су се мењали услед разноврсних и многобројних узрока. Од некада силних и моћних држава, као што су били Асирија и Вавилон, данас нема ни трага. Овде ћемо само навести имена земаља у свету према попису од 1953 године. На прво место ставићемо име земље, на друго површину у хиљадама квадратних километара, на треће цифру која означава број становништва у милионима, на четврто број становника по квадратном километру и на пето главни град те земље.

ЕВРОПА

Албанија: површина 29.000 квадратних километара, број становника 1.300.000, густина на једном квадратном километру 43, а главни град Тирана;

Аустрија: 84.000 — 7.0 — 83 — Беч;

Белгија: 31.000 — 8.8 — 288 — Брисел;

Бугарска: 111.000 — 7.5 — 67 — Софија;

Чехословачка: 128.000 — 12.3 — 96 — Праг;

Данска: 43.000 — 4.4 — 102 — Копенхаген;

Финска: 337.000 — 4.1 — 12 — Хелсинки;

Француска: 551 — 42.9 — 78 — Париз;

Грчка: 133 — 7.8 — 59 — Атина;

Холандија: 32 — 10.5 — 324 — Хаг;

Ирска: 70 — 2.9 — 42 — Даблин;

Исланд: 103 — 0.2 — 1 — Рејкјавик;

Италија: 301 — 48.1 — 159 — Рим;

Југославија: 256 — 17.0 — 66 — Београд;

Луксембург: 3 — 0.3 — 118 — Луксембург;

Мађарска: 93 — 9.6 — 103 — Будимпешта;

Немачка — Источна — 108 — 18.3 — 170 — Берлин;

Немачка — Западна 245 — 49.0 — 200 — Бон;

Норвешка: 324 — 3.4 — 10 — Осло;

Пољска: 312 — 26.5 — 85 — Варшава;

Португалија: 92 — 8.6 — 94 — Лисабон;

Румунија: 238 — 16.5 — 69 — Букурешт;

СССР: 22.271 — 207.0 — 9 — Москва;

Шпанија: 503 — 28.5 — 57 — Мадрид;

Швајцарска: 41 — 4.9 — 118 — Берн;

Шведска: 449 — 7.2 — 16 — Штокхолм;

Турска: 767 — 22.5 — 29 — Анкара;

Велика Британија: 244 — 50.9 — 208 — Лондон.

АЗИЈА

Авганистан: 650 — 11.0 — 18 — Кабул;

Бурма: — 678 — 19.1 — 28 — Рангун;

Цејлон: — 66 — 8.2 — 124 — Коломбо;

Филипини: 299 — 21.0 — 70 — Манила;

Индија: — 3.288 — 372.0 — 113 — Делхи;

Индонезија: 1.492 — 78.2 — 52 — Џакарта;

Ирак: 435 — 4.9 — 11 — Багдад;

Иран: 1630 — 20.3 — 12 — Техеран;

Израел — 21 — 1.7 — 80 — Тел Авив;

Јапан: — 368 — 86.7 — 235 — Токио;

Кина: 9.736 — 463.5 — 48 — Пекинг;

Малаја: 131 — 5.7 — 43 — Куала Лумпур;

Пакистан — 944 — 75.8 — 80 — Карачи;

Саудиска Арабија: 1.607 — 7.0 — 4 — Риад;

Сирија: — 181 — 3.5 — 19 — Дамаск;

Тајланд (Сијам) — 514 — 19.6 — 38 — Бангкок.

АФРИКА

Алжир: 2.191 — 9.4 — 4 — Алжир;

Ангола: — 1.247 — 4.2 — 3 — Луанда;

Белгиски Конго: 2.344 — 12.2 — 5 Леополдвил;

Египат: 1.000 — 21.9 — 22 — Каиро;

Етиопија: 1.060 — 15.0 — 14 — Адис Абеба;

Француска Западна Африка: 4.743 — 17.4 — 4 — Дакар;

Јужна Родезија: 389 — 2.3 — 6 — Салисбери;

Јужна Афричка Унија: 1.224 — 13.3 — 11 — Кептаун;

Кенија: 583 — 5.9 — 10 — Најроби;

Либерија: 111 — 1.5 — 14 — Монровиа;

Мадагаскар: — 590 — 4.5 — 8 — Тананариво;

Мароко (Фр.): 391 — 8.1 — 21 — Рабат;

Нигерија — 878 — 30.0 — 34 — Лагос;

Њаса: 127 — 2.5 — 20 — Сомба;

Северна Родезија: 752 — 2.0 — 3 — Лусака;

Сијера Леоне — 72 — 2.0 — 28 — Фритаун;

Судан: 2.506 — 8.8 — 4 — Картум;

Тунис: 156 — 3.6 — 23 — Тунис;

Тангањика: 939 — 8.1 — 9 — Дар ес Салам.

Уганда: 243 — 5.3 — 22 — Ентеб;

Златна Обала: 204 — 4.1 — 20 — Акра.

СЕВЕРНА АМЕРИКА

Доминиканска Република: 49 — 2.3 — 47 — Сан Доминго;

Хаити: 28 — 3.2 — 116 — Порто Пренс;

Хондурас: 112 — 1.6 — 14 — Тегуцигалпа;

Јамајка: 11 — 1.5 — 130 — Кингстон;

Канада: 9.960 — 14.8 — 1 — Отава;

Куба: 115 — 5.8 — 51 — Хавана;

Мексико: 1.969 — 28.1 — 14 — Мексико;

Порто Рико: 9 — 2.2 — 251 — Сан Хуан;

САД: 7.828 — 159.6 — 20 — Вашингтон;

Салвадор: 21 — 2.1 — 98 — Сан Салвадор.

ЈУЖНА АМЕРИКА

Аргентина: 2.808 — 18.4 — 7 — Буенос Аирес;

Боливија: 1.099 — 3.1 — 3 — Ла Паз;

Бразилија: 8.516 — 56.8 — 7 — Рио де Жанеиро;

Чиле: 742 — 6.1 — 8 — Сантјаго;

Еквадор: 271 — 3.9 — 13 — Квито;

Колумбија: 1.138 — 12.1 — 11 — Богота;

Парагвај: 407 — 1.5 — 4 — Ла Асунцион;

Перу — 1.311 — 9.0 — 7 — Лима;

Уругвај — 187 — 2.5 — 14 — Монтевидео;

Венецуела: 912 — 5.4 — 6 — Каракас.

ОКЕАНИЈА

Аустралија: 7.704 — 8.8 — 1 — Канбера;

Нови Зеланд: 268 — 2.1 — 8 — Велингтон.

ЗАБАВНИК наших дедова

Данас имамо доста илустрованих и разних других забавних листова, који често живе занимљивостима, од обичних, па до оних „веровали или не". Ти забавници продрли су и у села, а у већим градовима киосци се још издалека виде, јер су толико њима искићени. Али, у прошлом веку тако није било, иако су и наше баке и дедови, када су били млади, волели да прочитају понеку вест и занимљивост из далеког света. Да би задовољили њихове потребе, ондашњи књижевни часописи доносили су, поред озбиљних радова из домаће и стране књижевности, и разне занимљиве ситнице. Било их је сваковрсних, па и са непровереним подацима. То је разумљиво кад се узме у обзир да су листови излазили под веома тешким условима, па се тешко прикупљало и оно што је главно било и чиме се подизао културни ниво народа. Ми ћемо овде донети известан број тих занимљивости, у онаквом облику и с подацима како су били објављени.

Телеграфски цртежи

У „Њујорк журналу" изишло је шест слика које су добијене цртањем помоћу телеграфске жице. Наиме, познати проналазач Томас Едисон радио је неколико месеци заједно с Патриком Кенијем и конструисао две машине. Те машине омогућавају да се цртежи преносе телеграфски брзо и тачно на стотине миља као и вести. Засад, Едисонов апарат може веома лако преносити цртеже на 500 енглеских миља, а на хиљаду миља довољно тачно.

Преношење цртежа или слика помоћу телеграфске жице врши се аутоматски на следећи начин. Цртач узме мекану хартију и на њој брзо направи скицу тврдом оловком. Цртеж се после обавије око јед-

ног малог цилиндра који се налази на врху машине која отпрема цртеже. Када се притисне на једно дугме, онда преношење, уз помоћ електричне струје, почиње само од себе. Цилиндар око кога је увијена оригинална скица обрће се полако, а притом једна метална игла шета по папиру и сваки пут када додирне на цртежу дубље утиснуту линију, она утоне у њу. У истом тренутку оваква игла на апарату за примање, удаљеном на стотине миља, додирује хартију (премазану веома осетљивим раствором) на ротационом цилиндру оне друге машине. Од финих плавих тачкица појави се тачна копија оригинала. Репродукција Бријанова портрета (пропали кандидат за претседника САД у прошлом веку) који је донео „Њујорк журнал", а после пренео „Илустрирте цајтунг" бр. 2788 (одакле ово преносимо) трајала је свега 4 минута.

Патрик Кени има можда исто тако велику заслугу као и Едисон, али ће Едисон задржати патент за овај апарат. Едисон ће нов модел апарата у мањем облику изнети и на пијацу. Али, пре него што апарат пусти у продају, он ће га опробати и на даљину од Њујорка до Сан Франциска. Ако велике американске и европске новине хтедну да употребе овај Едисонов апарат, који је способан и за даље усавршавање, онда ће он имати велики значај за дневне илустроване новине.

Пробајте да прочитате...

Марк Твен (1835—1910) познати амерички писац, боравио је једно време и у Бечу. Узгред је учио и немачки језик. Али, и овом приликом није могла да га напусти његова позната иронија. Наиме, у једним званичним новинама нашао је и ове, заиста чудновате речи:

Reichtagsabgeordneetendiaetengesetzesvorschlagsberathungen

Landesschuldentilgungskommissionsvorsitzendenwahl

Personaleinkommensteurschaetzungskommissionsmitgliedsreisekostenrechnungsungsergaenzungsrevisionsbefund

Пробајте да прочитате ове чудновате речи.

Хартија од траве
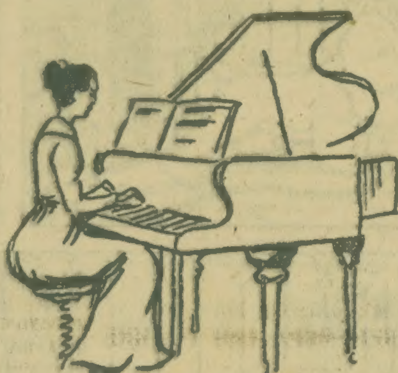
У Енглеској почињу градити хартију од траве. За тај посао трава се узима пре цветања. Од једног килограма траве добија се 250 грама хартије, а од откоса са једног хектара добију се две и по тоне хартије.

То ћу име дати књизи...

Чарлс Дикенс, познати енглески писац, једном је испричао како је дуго лупао главу какав ће наслов дати свом новом спису. Возећи се једном у омнибусу он чује како кондуктер рече кочијашу: „Возите к Оливеру Твисту!" — „Врло добро — помисли Дикенс — то ћу име дати свом новом јунаку, па и такав наслов књизи."

Немилосрдна статистика

Нове музичке новине саопштавају ову интересантну статистику. Енглеска има 45 милиона становника, који, отприлике,

станују у 7 милиона кућа. Могло би се узети да просечно свака седма кућа има по један клавир, а сваки клавир да вреди 20 фунти стерлинга, што одговара 500 динара (пре 60 година), дакле сви ти клавири стају око 20 милиона фунти стерлинга. Али, сваке десете године обично се купују нови клавири, а то годишње стаје 50 милиона динара. Ако се на сваком клавиру свира само два часа, онда Енглези утроше 2 милиона часова дневно на свирање само на клавиру. Тих 2 милиона часова утрошени су без икакве користи, јер овај немилосрдни статистичар доказује да од 10.000 свирача само један може дотерати да свира добро на клавиру, а остали су лоши свирачи.

Најбољи мамац за рибе

Један италијански научник пронашао је да је свирка најбоље средство да се рибе домаме. Он је правио експерименте на Женевском Језеру и увек би успевао кад би се чамцем извезао на језеро, где би на средини језера пустио свој дубоки бас. Када би запевао, искупила би се стилна множина риба. Ето, тако ће песма и свирка временом играти велику улогу у ловљењу риба и пецароши ће их лакше намамити него најбољим мамцем на удици.

Како нокти расту

Ево шта је један амерички статистичар изнашао. Нокти на човечјим прстима расту брже лети него зими, а у младости спорије, него у старости. Болест успорава растење ноката. Нокти десне руке расту брже него они на левој. Нокат средњег прста најбрже расте, док на палцу и малом прсту нокти лагано расту. Растење износи недељно око 0,079 сантиметара, то јест 4 сантиметра за једну годину. Човеку старом 70 година израсли би нокти да их није резао 2 метра и 88 сантиметара. Ко дакле не верује, нега гледа по вазду̂ги дан у своје нокте. Увече нека их измери, па сутрадан и тако даље нека настави ову студију.

Мислио да је службено...

Звиждање у позоришту први пут се појавило у Паризу и то средином 17 века. Наиме, давао се комад који се није допао публици, па су многи захтевали да се спусти завеса. Кад вика није помогла, присети се један из публике да се послужи службеним знаком за спуштање завесе, а у оно време то је била пишталька. Чим је овај довитљиви човек свирнуо у пиштаљку, машиниста је помислио да је то службено и спустио је завесу. Публика се смејала и пљескала. Од тог доба публика је усвојила звиждање као знак да није задовољна комадом.

Добар пиринач

Добар пиринач је у боји подједнако прозрачан, а зрна су му пуна, велика, тврда и дугуљаста. Он је сасвим сув и мора имати свеж изглед, није изломљен или од црва нагризен, а није измешан са много прашине или плеве. Добар пиринач не сме загушно или непријатно мирисати, а кад се кува мора да испусти слуз и не сме у устима да киси. Гдекоји трговци имају обичај да стари и покварени пиринач оперу у кречној води како би боље изгледао. То се може видети кад су зрна беличаста и нешто храпава.

То једино и вреди...

Тамерлан је био хром и без једне руке, а Бајазит ћопав. Када је Тамерлан победио и заробио Бајазита, наредио је да се доведе пред њега. Када га је угледао, почео је да се смеје. „То није лепо и знак је рђавог срца да се потсмеваш невољнима", — рече Бајазит. „Нисам мислио да те вређам — одговори Тамерлан — али како да се не смејем кад видим како је судбина одредила да владаоци изгледају: један ћопав као ти а један сакат и хром као ја".

☆

Једнога дана купао се Тамерлан у бањи са песником Омедијом, па почну један другог оцењивати колико који вреди. „Ја мислим, — рече Омедија — ти не вредиш више од 30 пара". „То је врло мало, — одговори му Тамерлан. — Толико вреди мој убрус". — „Па то и јесте што вреди на теби", — одговори смело песник.

Све због фесова...

Фес је у Турској завео султан Махмун II, као знак турског поданства. У Турској се махом носи фес, али има само једна државна фесхана у Цариграду. Фесови се највише набављају из Аустроугарске. Међутим, фабриканти су се договорили и повећали цену фесовима, па је због тога настала узбуна у Турској, те су се дигли трговци и траже од министарства олакшице да се оснује више приватних фабрика за фесове, а државна фесхана да производи место 2.000 — 12.000 фесова.

Станови првих људи

Доста је вероватно да је први човек за време свог преласка из зоолошког периода живео на дрвету као животиња, пузио као и она и скакао с гране на грану, па и стан правио тамо. Фридрих Енгелс допушта овај начин живота за цео први период дивљаштва у човечанству, за период који је окарактерисан готово искључиво биљном храном и свршава се епохом када је човек почео употребљавати за храну рибе и друге животиње које живе у води, а такође упознао и ватру. Но, с обзиром на то што је дрвеће било скровиште човекових предака, тешко је рећи уколико се тај предак може назвати човеком. Путници новог времена често су сретали групе људи, који жи

ве на нижем ступњу културе, где живе привремено по дрвећу, али имају и друкчија станишта. Становници Тасманије живели су са својим породицама у дупљама великог дрвећа, али су у исто време умели да праве и колибе, истина, веома жалосне. Малајци, становници на бреговима Замбезе, Бати на Суматри, племена Маланеска и племена Јужне Индије праве себи скровишта са разним циљевима, али су такође добро упознати с грађевинарством.

Прва станишта нису тражила никакве особите технике. „Дивљаци на Андаманским Острвима — пише Тајлор — иду на морску обалу и тамо под неком стеном, која их може да заштити од ветра, ископају себи лежиште у песку. У пећинама испод стена скривали су се и стари дивљаци Европе. Пећине су готове куће, зверовима и човеку".

И првобитни човек копао је себи јаму у земљи и насељавао се у пећинама бирајући оне које су суве и где се мање могао срести са многобројним и силним својим супарницима — дивљим зверовима.

Боље од аплауза...

Кинески глумци боље пролазе од европских. Познато је да у Кини посетиоци једу у самом позоришту за време претставе. Кад им се допадне ова или она сцена у комаду, онда они, као знак допадања, уместо аплауза пошаљу на бину пуне чиније разноврсног јела. Глумци тада престану да играју и почну да једу. Кад заврше обед, захвале се публици и поново почну да играју. Свакако, то је боље од аплауза.

Огромни гроздови

Путници причају да у Палестини има гроздова до 17 фунти тешких (око 8 килограма), а на подножју Ливана нашли су лозу чија стабљика има у обиму стопу и по

(око 45 сантиметара). Висока је 30 стопа (око 9 метара), а њен хлад шири се на 200 стопа (око 60 квадратних метара). Тако великих лоза има и у Шпанији и на Кавказу, где по шумама и дивље расту, а осим тога има их у Грчкој и Малој Азији. Причају да око града Шираса, у Персији, има гроздова који су дуги пола метра.

Велика је снага атомских производа. Уранијум, сићушан као глава чиоде у стању је да разнесе цео један брег. Са вагонетом уранијума данас би се могао прокопати један нови Суецки Канал и то за веома кратко време. Међутим, потребно је да се зна да су атоми необично сићушни. Један атом према једној осредњој јабуци односи се као та јабука према нашој планети.

> **Прва међународна атомска конференција, која је пре неколико недеља одржана у Женеви, означава преокрет у историји човечанства. Колико је рад у Женеви био обиман види се и по томе што је одржано око 1.100 научних реферата. А само неколико месеци пре тога, да је ма који од тих радова допао у руке неком тајном агенту, он би му, сасвим ситурно, донео баснословно богатство или — смрт! Један амерички физичар изјавио је: „Да сам ма коме показао ово што сада слободно лежи на столу, не бих мимоишао електричну столицу“. Том приликом научник је упро прст у елаборат о својствима супертешког хидрогена, тритијума којим се пуне хидрогенске бомбе.**

Атомска ботаника

На Женевској конференцији нарочито су запажени радови тројице научника које су назвали доброчинитељима човечанства. Двојица су Швеђани: Нилсон-Еле и Густавсон, а трећи је Американац: Грегори. Они су атомским гама зрацима и неутронима бомбардовали зоб, пшеницу, јечам, кукуруз и друго биље. После бомбардовања добили су нове сорте које дају већи принос, које раније сазревају и боље подносе хладноћу. Сматра се да ће њихов проналазак моћи да учетворостручи производњу намирница у свету. После извршеног бомбардовања биљних култура, бољитак се није показао само на плоду, већ и у самој биљци, што је, такође, од великог значаја за напредак пољопривредне производње. Вредност ових проналазака неоцењив је, јер зрачена биљка постаје отпорна према свим болестима. „У Брукхевну, у Америци — каже се у једном реферату — усред једног огледног добра постављена је светиљка са изотопом кобалт 60. Захваљујући њој, поред новог поврћа добијено је и ново цвеће које је такође много отпорније од обичног. Користећи се изотопима, неке су земље успеле да реше своје важне проблеме. Например, чувено еукалиптусово дрво у Аустралији, које се сматра за најбољу грађу, спасено је од имеле, која га је десеткована, захваљујући изотопима кобалта, гвожђа и цинка.

Атомска зоологија

Птице, рибе и четвороножне животиње до сада су снабдеване искључиво металним прстеновима да би се на тај начин пратио правац њихова кретања. Уместо тога, атомски зоолози су успели да комарцима и бубашвабама дају да прогутају изотопе и тако их лакше прате. Сем тога, пронађен је мали атомски радар који прати кретање инсеката кроз ваздух и црва кроз земљу. Сада се припрема ратни план против штетних инсеката. Житни жижак први ће подлећи.

Атомска геологија

Истраживања урана и торијума вршиће се убудуће искључиво гајгеровим бројачима. У Бразилији, Канади и Јужној Африци за свега неколико месеци израђене су одличне геолошке карте. Међутим, да није пронађено разбијање атома, за те карте било би потребно бар 50 година врло напорног рада. Професор Гунц је изјавио да се у оном делу Северне Африке, који данас припада Француској у свакој тони фосфата налази по сто грама уранијума. Индуски научници открили су да се у обалском песку Индиског Океана налази толико торијума да би сва светска индустрија могла њиме да се снабдева пуних 200 година. Ако се овај извештај доведе у везу с рефератом у коме се говори о батерији за производњу атомског горива — а атомско гориво добија се из торијума — тада није тешко сагледати корист која ће се добити из обалског песка у Индији.

Научници сматрају да ће се у току пет наредних година добар део света осветљавати струјом из атомских централа. Седамнаест америчких фирми спремне су да започну производњу нуклеарних реактора. Енглеска и француска индустрија добиле су своје „атомске гране“. У Хадзоновом Заливу, 36 километара од Њујорка, сада се израђује електрична централа која ће давати огромну количину електричне енергије. Стручњаци сматрају да ће око 1962 године нуклеарна енергија бити 68 отсто јевтинија од енергије добијене из петролеума. Претпоставља се да ће 1975 године 10 отсто од целокупног осветљења у САД давати атомске централе, а да ће пре 2.000 године атоми сасвим заменити угаљ као погонско средство.

Атомска медицина

Познато је да се радијум одавно употребљава за лечење против рака, а радиоактивни изотопи користе се за утврђивање и лечење болести крви и штитне жлезде. Атомски детектори без тешкоћа утврђују постојање свега три десетомилионита дела једног грама радиоактивне материје који су унети у организам неке велике животиње, например краве. Пут једног изотопа могућно је пратити почев од земље, преко корена биљке, затим њене стабљике и листова, па преко једњака и желуца краве која га је прогутала све до једњака и желуца особе која је попила њено млеко. Амерички научници изложили су, у једном од реферата, да извесни изотопи заустављају ширење тумора на мозгу, а руски научници објаснили су лечење тзв. живе ране путем атомског зрачења. Рак је нападнут на свим фронтовима. Сада се врше убризгавања атомских честица у крв. Те честице велике су колико и плућни капилари и, убачене у организам, оне се заустављају у оболелом ткиву вршећи на њега благотворно дејство. Захваљујући изотопима научници могу да прате кретање атома у човечјем организму. На конференцији за коришћење атомске енергије у мирнодопске сврхе, у Женеви, професор Харвардског универзитета Хастинг, рекао је следеће: „Веровали смо до човечји организам мирује. Међутим, преварили смо се. Он је у непрестаном кретању. Човечје тело је као облак у ком атоми мењају своје место. Захваљујући атомистици, пред нама се отвара потпуно нови свет. Наша путовања по том свету донеће нам богата искуства која ћемо применити у одбрани од разних болести“.

МЕДИЦИНА НА ДАН 31 ДЕЦЕМБРА 1999 ГОДИНЕ

Све заразне болести од којих страда човечанство, укључујући и туберкулозу, реуматична обољења срца, дифтерију, запаљење плућа, кијавицу и друга обољења органа за дисање, биће избрисана с лица земље до 31 децембра 1999 године.

Рак ће се лечити успешно употребом вируса као средства за борбу против ове опасне болести.

Очни лекари-хирурзи враћаће вид и у оним случајевима који данас изгледају безнадежни.

Исцрпљености и смрти од глади више неће бити захваљујући синтетичкој храни.

Глувонеми ће моћи да говоре и служиће се једним електронским уређајем који ће лако моћи да се носи свуда са собом.

Најважнији органи, као што су срце, бубрези, панкреас и плућа, преносиће се с једне особе на другу.

Инсулин ће се узимати у облику пилула.

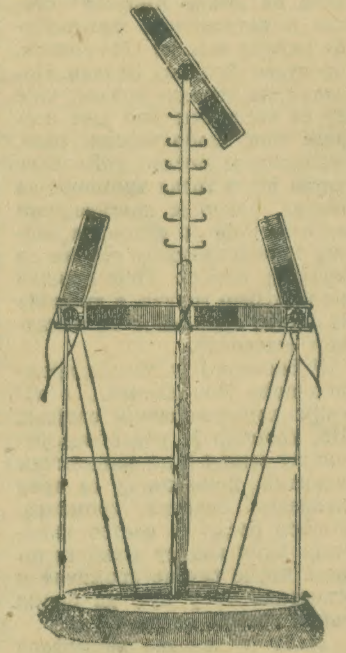
Високи крвни притисак, артериосклероза, дегенеративно обољење срца, леукемија и перинициозна анемија лечиће се сасвим успешно.

Захваљујући примени хормона жене ће, све док живе, остати младе и свеже.

На овом ступњу налазиће се медицина на крају другог миленијума. Бар тако тврди амерички професор Мак Данијел у свом реферату поднесеном на 104 годишњем скупу удружења америчких лекара.

Дојуче НЕПОЗНАТ...

После првих победа, крајем 1793 и почетком 1794 године, француски револуционари дошли су у тежак положај. Споља су били изложени заједничким нападима коалиције: Пруса, Аустријанаца и Енглеза, а у унутрашњости земље револуционарна скупштина имала је да се бори са многобројним непријатељима, противницима револуције и присталицама мо-

Шапов телеграф

нархије. У таквој ситуацији одржано је узбудљиво заседање 1 септембра 1794 године. Команду над револуционарном војском, која је трпела пораз за поразом, био је преузео енергични Лазар Карно, који је извршио реорганизацију јединица и снабдео их новим оружјем. У тренутку када је нестрпљење у очекивању вести са фронта достигло врхунац, у дворану је брзим војничким кораком ступио Лазар Карно и изјавио да има да саопшти значајну новост. Из џепа је извадио згужвано парче хартије и отсечним гласом почео да чита вест да је тога јутра у шест сати варош Конде враћена републици. Тај извештај дочекан је са урнебесним одушевљењем. Усклици: „Живела република!“ и громки пљесак проламали су се двораном.

Пошто се прво узбуђење стишало, неки посланици почели су с неповерењем да се подгуркују, а други су се у чуду питали како је могла доспети та радосна вест с таквом невероватном брзином. Вековима су коњи и брзоноги гласници служили као најбоље средство за преношење новости. Од времена када је славни маратонски тркач саопштио вест о победи и умро на прагу Атине није пронађено никакво брже средство. Ипак, неколико посланика било је обавештено. Са њихових усана чуло се једно име: Шап. Тако је проналазач телеграфа, који је до јуче био непознат, постао за неколико сати славан. Његов телеграф саопштио је посланицима прве велике победе револуционарне војске и учинио огромне услуге младој француској републици.

Онога дана када су младога Шапа, поручника у служби за везу, почели славити, сви су заборавили колика је понижења и неразумевања доживео тај млади проналазач, док му је дозвољено да у миру изврши јавне експерименте са својим телеграфом. Прве успеле пробе Шап је извео пред неколико официра 2 марта 1791 године између Парсеа и Брилона. То су прве телеграфске вести које су пренесене између два места удаљена 16 километара. Време преношења трајало је свега 6 минута и 20 секунди. Шап, охрабрен првим успехом, усавршио је свој телеграф, дошао у Париз и са дозволом скупштине поставио своје апарате на једној високој згради. Али, он није имао среће, јер су се неке маскиране особе прикрале у току ноћи и уништиле ове уређаје за чије је прављење Шап утрошио више месеци. Проналазач није клонуо. Помогнут од браће, он је поставио нову станицу на Менилмонтану у парку Пелетје. Међутим, он није ни овог пута имао бољу срећу. Суседи, који су се пред властима претстављали као будни грађани, побунили су се против непознатог апарата, који је изазивао њихову сумњу, и почели су да клеветају Шапа да припрема заверу за повратак свргнутог краља и да одржава везе са издајницима. Једног дана успело им је да нахушкају лаковерну светину, која је напала парк, уништила апарате и спалила све уређаје. Проналазач се једва спасао да не погине, под сумњом као завереник. Озлојеђен, он је одмах одјурио код министра рата и објаснио му значај свог проналаска. Првобитни назив који му је дао његов творац био је — тахиграф. Али, министар, који се одушевио проналаском, саветовао је да се назове — телеграф, што значи: који пише на даљину. Шап је прихватио ново име, добио субвенцију од комитета за јавно образовање и одмах поставио нову телеграфску линију између Менилмонтана и Мартен ди Тертра, дугачку 35 километара и са једном међустаницом. За једанаест минута нови телеграф послао је вест од 29 речи и одушевио све стручњаке. Шап је добио титулу инжењера-телеграфа, а затим је добио налог да веже Париз и Лил, између којих је поставио 16 међустаница. За мање од годину дана ова телеграфска линија изграђена је и почела да ради.

Шапов телеграф био је врло једноставан, састављен из три

Споменик Шапу

основна комада, али је за оно време претстављао чудесну направу. Употребљавао се пуних 50 година у целом свету, све док у Америци није пронађен нов и ефикаснији електрични телеграф, у фебруару 1838 године. У Паризу се Шапов систем одржао све до 1854 године, када је срушена његова последња телеграфска станица подигнута на Монмартру.

»Осмеси среће«

Прича се да је неки хемичар у једној лабораторији у Ленкешајру стакленом палицом дотакао растопљену пластичну масу и када је извадио из посуде видео је да се од посуде до краја палице вуче блиставо влакно терилина. То звучи као прича о осмеху среће, која је на махове доводила до научних открића. Пре неких 50 година хемичар Едуард Бенедиктус испустио је једну бочицу коју је скидао са лабораториске полице. Чуо се тресак, али уместо да се комади разбијеног стакла рашире на све стране, стакло је задржало облик бочице, иако се боца заправо разбила. Ево, шта је, уствари, било. У боци се налазио растворен целулоид и ацетон. Како је ацетон лако испарљив, то се од целулоидног раствора створила превлака на унутрашњој површини бочице и она је спречила да се комадићи разбијеног стакла разлете на све стране. Познато је да су се такви случајеви десили и другим научницима. Наиме, зна се да је Нобел остао жив после катастрофалне експлозије нитроглицерина, која је убила његове асистенте и присутне рођаке. Једног дана када је посекао прст, он је узео комад памука, натопио га нитроцелулозом да би зауставио крвављење, па је тако пронашао експлозивни нитроглицерин. Тако је случајно и Гудјар пронашао метод вулканизирања гуме, а Куртоа открио јод. Наиме, док је Куртоа чистио своје бакарне посуде које је употребљавао за извлачење соли из морских алги, он је приметио да се са посуда диже лепа љубичаста пара.

Да није било ГЛАДИ

Године 1537, неки шпански конквистадор тражећи злато упао је у једно индијанско село у Андима. Његови гладни војници зашли су по колибама. Претресајући их нашли су мало округло корење које је имало црвенкасту љуску. Глад их је натерала да те чудне плодове, какве дотле никад нису видели, скувају и поједу. „То је јело достојно чак и Шпанаца", — изјавили су они после обилног ручка.

Индијанци су ово корење, које им је било главна храна, називали „папа". Шпанци су га прозвали „патата". Тај назив, са већим или мањим изменама и деформацијама, задржан је готово у свим језицима за кромпир, данас најкориснију повртарску биљку у свету.

Па, ипак мало је која животна намирница имала да издржи такву „борбу", какву је издржао кромпир пре но што су га људи прихватили. Читав век после „откривања" кромпира, тврдило се да он изазива лепру, туберкулозу и рахитис. Да није било неколицине упорних и стрпљивих људи, који су схватили какву улогу кромпир може да има у исхрани човечанства, „новина из Јужне Америке", вероватно никад се не би одомаћила у Старом свету.

Године 1588 добио је Жил Шарл Еклис, ботаничар и надзорник царских вртова у Бечу, два кромпира као поклон од једног свог пријатеља који се вратио из Новог света. Еклиз их је посадио и од своје прве бербе спремио је чорбу од кромпира са овчим месом. Утврдивши да је тако спремљено јело „укусно и пријатно", он је послао по неколико кртола свим својим познаницима — баштованима у Европи, са упутством како да их посеју и одгаје. Али, упркос његовом труду, Европа није прихватила кромпир. Још много година кромпир су јеле само две групе људи: богаташи, који су га сматрали за егзотичну храну, и најцрња сиротиња, која је била срећна што има чиме да напуни своје увек празне стомаке.

У Немачкој, колевци разних врста теста од кромпира, „новина из Јужне Америке" стекла је популарност захваљујући мерама које је, 1744 године, предузео Фридрих Велики. После једне неродне године, чије су се последице још јаче осећале због скоро вођеног рата, Фридрих је послао у Колберг читав један товар кромпира за сетву. Товар је пратила чета војника који су врховима својих бајонета нагнали сељаке да кромпир посаде. Није прошло ни неколико година, а кромпир је заузео прво место на немачком јеловнику.

У Енглеској су, такође, кромпир прво јели племићи, а касније најсиромашнији слојеви. Но, кромпир је убрзо освојио читаву земљу и на лондонским улицама појавили су се први продавци печених кромпира. Њихов посао је цветао нарочито зими кад су жене куповале вруће печене кромпире и стављале их у муф да би на њима грејале озебле руке.

Мада је западна хемисфера постојбина кромпира, требало је да протекне више од два столећа пре но што је он у Северној Америци употребљен као храна. Године 1719 кренуло је из Северне Ирске шеснаест исељеничких породица које су касније основале у Америци град Лондондери. Оне су са собом понеле и џак кромпира којим су засадиле два и по акра отетих од прерије. Захваљујући томе кромпиру, они су успели да преживе прву зиму у новој домовини.

Једна од највећих масовних несрећа новијег времена била је „кромпирова глад" у Ирској. У прво време само допуна житу, кромпир је веома брзо постао главна храна тамошњег становништва, и то из више разлога. Око његовог одгајивања нема тако много посла, а што је најважније, кромпир се могао брзо и лако сакрити у случају упада Енглеза. Средином деветнаестог века кромпир је био најважнији састојак њихове исхране. Ирци су постали свесни тога тек 1845 године када их је погодила страховита несрећа. Те године лето је било хладно и влажно и на лишћу кромпира појавиле су се неке мрље. Половина засађених стабљика осушила се пре но што је дошло доба за вађење кртола из земље. Идуће године принос кромпира био је незапамћено мали, јер је земљиште било засађено инфицираним кртолама. Уместо читаве зиме, кромпир им је трајао свега две до три недеље. У Ирској је завладала глад. После страховите куге, познате под именом „црна смрт", Ирска није запамтила већу несрећу. Глад, а усто и тифус и остале заразне болести убирали су своју богату жетву. Од осам милиона становника настрадао је од глади и болести бар један милион, а готово исто толико побегло је из Ирске.

★

Мале, жућкастоцрвене кртоле, које су пре толико векова шпански освајачи случајно пронашли у Андима, претвориле су се, захваљујући стрпљивим одгајивачима, у велике беле, укусне и храњиве плодове. Кромпир је данас, поред жита и пиринча, најраспрострањенија и најкориснија биљка. Захваљујући њему, многе земље у свету спасле су се од највеће несреће: глади.

МИКРОФОН ЗА СРЦЕ

Микрофон за срце је нов апарат, који је конструисан тако да се може ставити у саму артерију на руци или врату болесника. Од служи за мерење звукова притиска. Овај микрофон производи електричне сигнале који су тачно у истој сразмери са променама у вибрацији самога срца, што се може графички претставити на папиру или чути. Професор доктор Гринберг истакао је добре стране овога микрофона: он је прецизан, помоћу њега можемо да дођемо до трајних података о срчаним шумовима и за дужи период, а нарочито може корисно послужити за време операција. Професор се нада да ће микрофон бити од велике користи и при проналажењу камена у жучи, јер када овај мајушни микрофон дође у додир с каменом, одмах се чује један нарочити шум. Са извесним мањим изменама овај микрофон могао би да се преудеси и за испитивање груди, што би за лекаре било веома погодно.

КАКВА ЈЕ ТО ЈАМАСТА ПЕЋ?

Јамаста пећ је индустриска пећ која је озидана у облику велике јаме, различитог је, а најчешће кружног пресека. У средини може да буде проширена. Пуни се с горње стране, кроз „уста", а празни се са доње стране („пећица"). Удешена је за непрекидан рад. Употребљава се за печење креча, магнезита и као металуршка пећ за добијање метала или међупродуката од руда. Јамаста пећ за прераду гвоздених руда у сирово гвожђе достиже висину од 25 до 35 метара и назива се висока пећ.

ВЕРОВАЛИ или не...

ЗМИЈЕ — ЧУВАРИ СЕЛА

У индиском насељу Дадхори има тушта и тма отровних змија које слободно гамижу по кућама и улицама. Досад се још није догодило да је која од њих ујела неког од сталних становника Дадхоре, док је више странаца настрадало од њиховог уједа. Због тога у Дадхори верују да су ове змије чувари насеља и да разликују странце од домаћих.

НЕВЕРОВАТНО...

Марта месеца 1917 године у околини Њу Албанија, у америчкој савезној држави Индијани, дувао је страховит торнадо који је оштетио и порушио многе зграде. Том приликом ветар је, одневши кров с једне куће, дохватио и понео са осталим стварима и једну теглу с киселим краставцима. Неколико дана касније домаћица је, сасвим случајно, нашла своју теглу у једном јарку удаљеном од куће преко 40 километара. Тегла је неким чудом остала неоштећена.

ВЕРАН НАВИЦИ

Већ више од четрдесет година Лу Питс из Мемфиса, у Америци, не појављује се на улици без црвеног цвета на реверу од капута. Свакога дана, пре него што крене на посао, Питс узбере у свом врту какав црвени цвет којим се закити. Зими, међутим, он свој свакодневни украс купује у најближој цвећари.

СКУПОЦЕНИЈЕ ОД ЖИВОТА

Припадник индиске секте Канпатха који изгуби макар једну од дрвених минђуша, обавезног украса свих чланова секте, мора у одређеном року да изврши самоубиство.

ИПАК УСПЕО...

Прича се да је познати француски писац Александар Дима-млађи зарадио на својој драми „Госпође с камелијама" преко милион динара, али ниједан писац није се борио са толико тешкоћа, док није, најзад, успео да му се драма приказује позоришту.

Прво издање „Госпође с камелијама" било је написано у облику новеле. Други један писац [illegible]шао је да ову новелу претвори у драму, али му то није пошло за руком, те је то Диму јако наљутило, па је сам сео и за осам дана написао драму „Госпођа с камелијама". Његовом оцу Александру Дими-старијем та драма толико се допала да је плакао од узбуђења када му је син читао. Загрлио га је и молио да му уступи драму ради приказивања у позоришту коме је Дима-старији био управник. Али, повериоци оца били су главна сметња Дими-сину да испуни очеву жељу, те се он обрати позориштима Гете и Жимназ, којима је понудио драму на продају. Ови су одбили. Најзад на њега се смиловало једно мало позориште и примило комад, али га је одмах бацило у своју архиву.

Дима-син није клонуо. Употребио је стари лек: потребно је заинтересовати знамените глумице за насловну улогу. Опробао је, али није имао среће. Драма му је враћена с примедбом да није за позорницу. Када је то позориште, које му је драму одбило, добило новог управника, Дима је поново поднео своју драму, али на првој п оби глумица Фортеј изјави да јој се не допада улога Маргарите Готје и не жели да је игра. Тада су понудили глумици Дош, која је ценила таленат Диме-сина, па се она прими да пажљиво проучи главну улогу. Међутим, пре прве претставе цензура забрани приказивање комада. Две године после тога, када је де Морни постао министар просвете, дозвољено је приказивање „Госпође с камелијама" у позоришту Водвиј, где је одмах прва претстава пожњела огроман успех и најзад прокрчила себи пут на свим светским позорницама.

ЗУБИ ОД ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ

Међу савремене проналаске спадају и зуби који се праве од винилске пластичне масе. Они су тако чврсти да ако случајно падну на под, отскочиће као гумена лопта. Зуби и десни направљени су из једног дела, а не као раније да се зуби стављају у десни. Између ових зуба не могу се задржати остаци хране. Пошто су несаломљиви и лаки, то се у Америци све више употребљавају и нимало се не разликују од природних зуба.

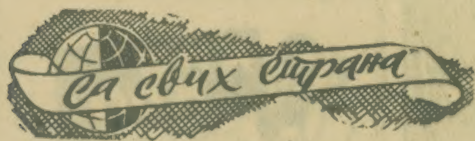

ПИОНИРСКИ ПОДУХВАТ

Скандинавска ваздухопловна линија пре годину дана успоставила је први редован ваздушни саобраћај преко области Северног Пола. Авион је полетео из Копенхагена у правцу Лос Анђелоса, где је срећно стигао. То је био пионирски подухват, али ће у скором времену ови летови постати обична ствар, а област Северног Пола постаће, у неку руку, ваздушна раскрсница. Поларни пут до Лос Анђелоса краћи је за 1600 километара од нормалног пута преко Северног Атлантика, а у исто време скраћује пут између Европе и Далеког Истока. Авиони из Европе у Јапан прелете пут преко поларне области за један дан. Ледене санте, које су некада за истраживаче биле непремостиве препреке, сада су за авијатичаре помоћна средства. Принудно спуштање на санту пружа више наде на спас, него на пучину Атлантика. Осим тога, кабине у авиону имају погодну климу, оброци су топли и разноврсни, док је раније истраживаче смрт косила због слабе и једноличне хране, као и због других узрока.

★ ★ ★

ДА БИ РИБА БИЛА СВЕЖА

Да би морске рибе стигле свеже до потрошача као да су извађене пре неколико минута из мора шкотски стручњаци решили су на овај начин. Посао је обављен на једном рибарском броду-фабрици који има 3.000 тона. Чим су уловили рибу, рибари су је извукли на палубу, очистили, повадили кости, па те очишћене филете изложили брзом смрзавању под најсавременијим хигијенским условима. После тога смрзнути филети пакују се у картонске кутије и стављају у бродски фрижидер, где се држе на ниској температури од минус 20 Целзијусових степени, све док се брод не врати у луку по завршеном лову. Замрзнути филети истоваре се у луци и сместе у огромне леденице, а после тога се укрцају на бродове и шаљу на светска тржишта.

★ ★ ★

ГАЈЕЊЕ ГЉИВА У РУДНИЦИМА ЗЛАТА

Према извештају стручњака једне лабораторије у Трансвалу, у Јужној Африци, види се да су топлота и влага у рудницима злата веома погодни за развој гљива, које иначе расту свуда по дреној грађи у рудницима. Свакога дана стручњаци скупљају примерке гљива, од којих су многе познате, али их има и у невиђено живим бојама: кримизних, јасно жутих, наранџастих, зелених, бордо и ружичастих. За последњих 20 година колекција гљива у лабораторији знатно се попунила. Лабораторија има картотеку у којој је записан историјат сваке врсте. У јужноафричким рудницима злата древна грађа употребљава се за подупираче. То дрво добија се од америчког бора, а ређе од еукалиптусовог и багремовог дрвета. Гљиве расту и на платну вентилаторских цеви и уређаја за контролисање ваздуха, затим на отирачима и асурама од кокосових влакана. Неке гљиве имају фантастичне облике и величину, тако да их има које могу да израсту у дужину и до 70 сантиметара.

★ ★ ★

ЛОВАЦ ТУЉАНА СА СКУПОЦЕНИМ КРЗНОМ

Острво Фенинг, које се налази у средњем Пацифику, окупирала је Велика Британија 1888 године, а неколико година доцније саградила је овде каблографску станицу. То је иначе корално острво, а име је добило по капетану Едмунду Фенингу, иначе „познатом проналазачу путева по Пацифику", а нарочито оних путева који су водили до острва на којима су се котили туљани са скупоценим крзном. Овај предузимљиви Американац допловио је до острва ноћу 11 јуна 1798 године. Као мудар човек и искусан морепловац он се усидрио на извесној удаљености од острва да би по дану видео шта га овде чека. Када је претражио острво, он је утврдио да је то једно ненасељено корално острво, дуго око 16 километара, а широко око 9.5 километара. Било је обрасло густом шумом и богато живом водом, воћем и рибом. У свом дневнику Фенинг је забележио да је острво веома погодно за оправку бродова и за освежење посаде. На свом путу око света он је са острва отпловио према југу. Његов брод „Бетси", који је имао 93 тоне, био је први амерички брод који је из Њујорка пошао на пут око света. Фенинг је на првом месту био ловац туљана и трговац. Пошавши на југ у потрази за туљанима, он је успео да улови толико туљана да је посада морала да се одрекне својих кабина, да би направила места кожама туљана. Тако натоварен брод је стигао у Кантон, где је Фенинг за добре паре продао коже. Због тих послова Фенинг је путовао 70 пута.

★ ★ ★

НАЈСТАРИЈИ АУТОМОБИЛ

Сваке године у Енглеској се одржавају аутомобилске трке од Лондона до Брајтона. У тим тркама учествују само најстарији аутомобили на земљи. Том приликом енглеска публика може да види праве ветеране аутомобилизма, музејске примерке, који на велико чуђење публике ипак могу да се крећу. Истина, они то све раде пуштајући много дима, „кашљући" и уз курблање мотора и потскакивање кола. На прошлогодишњим тркама учествовао је и један дански аутомобил из 1886 године. Сматра се да је то најстарији аутомобил на свету који још може да вози. Аутомобил је иначе изложен у музеју у Копенхагену. На тим тркама учествовало је 200 аутомобила од којих су сви били стари најмање 50 година.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

РЕДАК УСПЕХ

Ежен ле Мул још као деветогодишњи дечак хватао је качкетом лептирове. После му је то прешло у страст, па је почео да их проучава. За 75 година, колико је сада стар, кроз његове руке прошло је 20 милиона разноврсних лептирова и инсеката. Он је хватао лептирове у свим крајевима света, а највише у Гијани. До 1935 године он је имао највећу приватну збирку на свету, четврту после збирки: британског, вашингтонског и париског музеја.

НОВ НАЧИН ИСПИТИВАЊА СТОМАЧНИХ СОКОВА

Два америчка лекара пронашли су нов начин контролисања стомачне киселине. Уобичајени начин је да пацијент прогута дуго црево, па се тад узимају стомачни сокови на анализу. Нов начин састоји се у томе што болесник прогута пилулу са извесном хемикалијом. Кад хемикалија доспе у стомак, она са инсулином ствара једно једињење коју бубрези излуче и тад је мокраћа флуоресцентна. Ако у стомаку нема киселине, нема ни флуоресценције. Ово су лекари пробали на 95 пацијената, старих од 80 до 100 година, код којих гутање црева није препоручљиво.

ХЕМИСКИ КРЕМ ЗА РУКЕ

Нови хемиски крем за руке употребљава се да би се кожа заштитила од опекотина, раздељања и разних повреда приликом рада са разним хемикалијама које се употребљавају у фотографији и цинкографији. Проналазачи, да би показали колико је овај крем сигурна заштита, намазали су своје руке кремом, замочили их у концентрисану хидрохлоричну киселину и кожа је остала неповређена.

ОКЕАН ПРЕШЛА 55 ПУТА

Марија Перен, која сада има 85 година препловила је Атлантски Океан 55 пута. Када су Немци 1873 године окупирали Елзас и Лорен, она је са родитељима напустила завичај и отпутовала у Америку. Настанили су се у Њујорку, где је Марија доцније постала просветна радница. Сваке године она је долазила у Европу да у Француској проведе годишњи одмор. То је учинила и овога лета.

АВИОНИ У БОРБИ ПРОТИВ ПОЖАРА

У великим и пространим канадским шумама често се дешавају пожари. Просечно избије око 15 пожара недељно, који каткад униште велики део шуме и причине знатне штете. Да би смањили број пожара, Канађани су почели да употребљавају водене бомбе, које су се показале као веома ефикасне, нарочито за мање пожаре. Нарочито опремљени хеликоптери носе „пакете" воде. Суд за воду је начињен од хартије и једна „бомба" садржи око 30 литара воде. Бомбе се пуштају на релативно мали круг. На овај начин успело се да се поједини мањи пожари угасе, а неки већи локализовани су до доласка ватрогасаца.

НОВ ИНСЕКТИЦИД

Неки британски научници надају се да ће пронаћи много јаче средство за уништавање инсеката, него што су досадашња. Они су из биљке пиретрум извадили један састојак који је страшан отров за инсекте, много јачи но што су били екстракти из других биљака. Сада, када познају хемиски састав овог отрова, они се надају да ће га хемиским путем направити.

ТОРНАДО У МИНИЈАТУРИ

Да би што боље проучили узроке и постојање торнада, научници Америчког метеоролошког бироа успели су да у једној кутији начине вештачки торнадо у минијатури. Кроз рупу на поклопцу кутије исисавали су ваздух, а талк прашак употребили су да би се могло посматрати кретање ваздуха. На овај начин могли су посматрати разне фазе и деструктивну снагу торнада.

ПРЕНОШЕЊЕ ТИРОИДНЕ ЖЛЕЗДЕ

У једној болници у Филаделфији лекари су успели да са врата једне мртве бебе (имала је 21 дан) пренесу тироидну жлезду и накалеме једној жени од 29 година. Операција је почела један сат после детиње смрти. После пет и по часова жлезда је била пресађена и рана ушивена. Младој жени је пре 10 година извађена тироидна жлезда приликом једне операције. Одмах после тога добила је наступе грчења, дрхтање и болове у мишићима. Лечена је витаминима и инјекцијама тироидног екстракта. Ово се догодило пре две године. Сад је жена потпуно здрава и може да ради све до мање послове.

ФОТОГРАФИСАЊЕ НА НАЈВЕЋОЈ ДУБИНИ

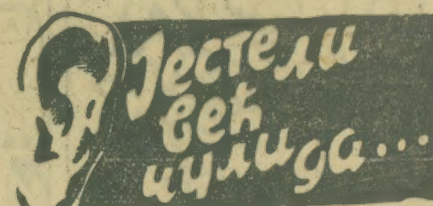
Стручњаци Америчког хидрографског института извршили су у Саргаском Мору снимање на највећој дубини до данас. Снимање је извршено на дубини од 6.500 метара. Пошто на тој дубини влада вечити мрак, употребљени су веома јаки рефлектори. На фотографији нису могле да се виде никаква жива бића, па стручњаци мисле да је море покривено блатом беле боје, на коме се виде местимично неке црне пеге, које су, вероватно, неке досад непознате морске животиње или оне животиње које су угинуле и пале на дно мора.

САНАДАРАК СМОЛА

Санадарак смола је биљна смола која слободно цури из испуцале коре једне врсте северноафричких четинара сличних чемпресу. Служи за израду фирнајза, гитова и лакова.

КАКВЕ СУ ТО СТРАМИН ТКАНИНЕ?

Страмин тканине су оне које су мрежасто изаткане и обично јако дотеране тканине од дебљих жица. Служе за израду постава и као основна тканина за израду веза.

... у водама неких азиских острва живи гакозвана риба-жаба која, захваљујући некој врсти ножица на почетку трбуха, може да се креће и по суву.

... „Женидба Максима Црнојевића" је наша најдужа народна песма. Има 1227 стихова.

... Карађорђев барјак био је пола зелен, а пола бео.

... у близини Касвила, у америчкој савезној држави Њујорк, налази се једно језеро чија вода и зими и лети има сталну температуру од четрдесет степени.

... јужноамеричка птица рогати букач има на сваком крилу по два оштра, веома јака израштаја слична мамузама код петла. Ови израштаји претстављају убојно оружје рогатог букача, кога се због тога боје чак и највеће животиње.

... први топ у нашим крајевима имао је босански краљ Твртко. Купио га је 1387 године у Млецима.

... реч „омнибус" постала је од латинске речи „омнис", што значи сваки. „Омнибус" је трећи падеж множине и према томе значи „свима".

... гнездо америчког белоглавог орла може да буде тешко и

по хиљаду килограма.

... први аутомобил, који је 1777 године конструисао француски војни инжењер Кињо, имао је три точка и кретао се помоћу водене паре.

... дивље патке могу да лете брзином од 160 километара на час.

... алманах је шпанска реч и значи — календар.

... прво дечје забавиште основао је познати педагог Хенрих Песталоци.

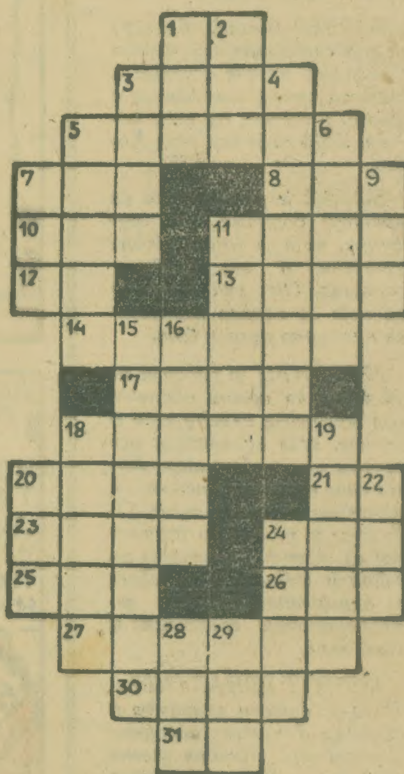
... повртарска биљка спанаћ води порекло из Персије.

... римски баснописац Федар био је доведен као роб из Македоније.

Водоравно: 1) упитна свеза; 3) кутија за цигарете; 5) град у Швајцарској; 7) пристаниште у Немачкој; 8) прилог за место; 10) назив; 11) становник старе Халдеје; 12) прилог; 13) планина; 14) врста папрати; 17) савремени француски књижевник; 18) посуда за прање веша; 20) део руке; 21) предлог) 23) летовалиште на Јадрану; 24) животиња из рода мачака; 25) јапански новац; 26) птица грабљивица; 27) сврха; 30) мера за тежину; 31) гувернер острва Свете Јелене у доба Наполеона.

Усправно: 1) срећка; 2) предлог; 3) прилог за место; 4) недоследност у грађењу реченице; 5) јужно воће; 6) горки лекови; 7) морски сисар; 9) похвална песма; 11) познати швајцарски природњак и геолог из 19 века; 15) византиски историчар из 13 века; 16) рудник гвожђа у Босни; 18) врста грађевинског материјала; 19) соба; 20) скуп инсеката; 22) показна заменица; 24) река у Сибиру; 28) музички термин; 29) узвик.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ми; 3) риба; 5) Вонино (да Милано); 7) Мисисипи; 9) Иса; 10) луг; 11) Ру (Пјер); 12) П(етар) П(рерадовић); 14) то; 15) салата; 18) било; 19) домине; 21) ре; 22) ар; 23) ге; 25) Ока; 27) мит; 28) канонада; 31) намира; 32) Мена; 33) ра.

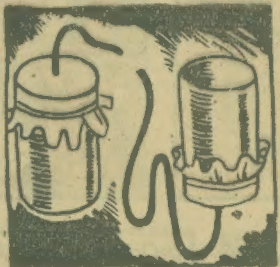
Усправно: 1) Мини; 2) Ибис; 3) роса; 4) енил; 5) бисус; 6) опута; 7) мир; 8) Иго; 12) плима; 13) палир; 16) Або; 17) тон; 19) декан; 20) егида; 21) рок; 24) ета; 26) Анам; 27) Мара; 29) Омер; 30) [illegible]

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Преносан телефон

Ало!... Ало!... Ево једног начина да се разговара на растојању. Ваш „апарат" има та преимућства што се може преносити и што за њега не треба да плаћате претплату!

Погодили сте, реч је о акустичном телефону који се

врло лако може направити. Од табака картона направите један ваљак висок пет до шест сантиметара који ћете на оба краја затворити истим картоном. Затим га пресеците на два једнака дела, и то тако да добијете две округле кутије. На дно оба ова ваљка залепите затим танак лист масне хартије, као што је она за паковање масла. Узмите потом пет до шест метара (а може и више) што тањег конца. Најбоље ће бити ако имате најлонски. Помоћу танке игле провуците овај конац кроз средину масне хартије и да бисте га за њу причврстили направите на оба краја два до три чвора.

Ваши телефонски апарати су сад готови. Имате само да изаберете једног друга коме ћете рећи да узме једну од ових кутијица и да се удаљи од вас тако да конац буде добро затегнут. Ако он стави кутију на уво а ви му говорите шапатом у другу кутију, он ће савршено разумети ваше речи које иначе, без овог средства за преношење гласа, не би могао чути. У ово ћете се и сами уверити кад он буде одговорио на исти начин.

Пробајте ово...

Сила инерције често омогућава да видите изненађујуће појаве. Ево једног примера:

Узмите један лењир, комадић што тање хартије (цигаретпапир је сасвим добар) и комад металног новца (најбоље петодинарку).

Поставите новац да стоји у равнотежи, усправно, на ивици сасвим водоравно постављеног стола или клупе, и то тако да лежи на једном крају хартије која треба да прелази преко ивице даске.

Узмите тада лењир и њиме снажно ударите по оном делу хартије који је изван стола. У истом тренутку кад га

лењир погоди, листић хартије ће излетети. Међутим, метални новац ће, ма како то изгледало чудновато, остати на своме месту, усправно, и у потпуној равнотежи, као да се ништа није догодило.

Умете ли да пишете

Сигурно! Тако ће одговорити сваки од вас. Али, јесте ли сигурни да знате да пишете на начин који вам предлажемо? То је мање вероватно. Ова игра задаће доста муке и вама и вашим пријатељима којима будете

предложили да то покушају.

Узмите један лист хартије, оловку и једно мало огледало. Поставите хартију на сто, а оловку узмите у десну руку онако како сте навикли да пишете. Левом руком ухватите огледало и држите га наслоњеног на хартију, на неколико сантиметара од врха оловке, и то мало нагнутог ка себи.

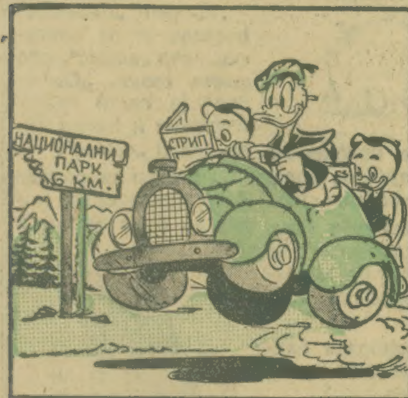
Покушајте затим да напишете своје име, не гледајући притом у хартију и оловку, и то тако да будете у могућности да га прочитате у огледалу. Наравно, имате право да за време писања гледате у огледало и да се њиме користите да бисте обавили овај задатак. Али, немојте се заваравати: нећете успети при првом покушају и често ћете долазити до сасвим непредвиђених резултата.

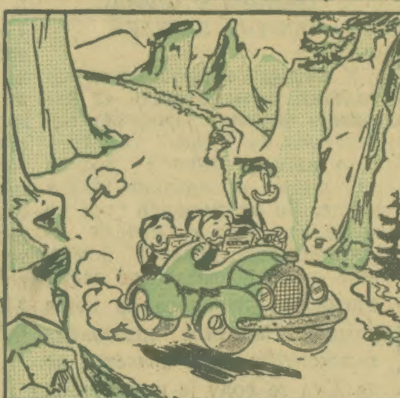

„ХАРАМБАША" И КИРИЈА

Пера Ждера разговара с власником куће у којој станује.

— Јесте ле чули за коња „Харамбашу" који је стигао тек шести на јучерашњем Дербију?

— Нисам. Коњи ме се уопште не тичу.

— Овај мора да вас се тиче. На његову победу уложио сам двомесечну кирију.

ДОКАЗ И ПО

Паја Патак тражи запослење као трговачки путник код једног великог предузећа.

— Дајте нам прво неки доказ о вашој трговачкој умешности, — вели му директор.

— Хоћу, — одговара Паја. — Прошлог 31 децембра успео сам да продам десет примерака календара за 1954 годину.

ПОШТЕН НАЛАЗАЧ

Раја: Тетка Белка, јесте ли заиста обећали сто динара ономе ко вам донесе вашу изгубљену канаринку?

Белка: Јесам. Али, колико видим, ти носиш мачку, а не канаринку.

Раја: Канаринка се не види. Унутра је.

Који је ОДГОВОР тачан

БАЛДЕР је:
грађевинска машина
в. ста -ретног брода
нордиско божанство
ирски средњо. :овни писац

ВОЛАК је:
животиња
врста наше планинске куће
биће из народног веровања
с ра забавна игра

ЗВЕРИНАЦ је:
лековита биљка
планина у Словенији
народна игра
болест

ЛЕНРОТ је:
врста феудалног имања
острво у Северном Мору
финс писац
чуве замак на Рајни
вавилонски краљ

ОДГОВОР:

БАЛДЕР (балдр, балдур) је код скандинавских народа божанство цветне природе и сјајнога сунца, син Одина и Фриге, најлепши од свих богова. Убио га је бог рата Ходер.

ВОЛАК је морски пуж са крупним бодљама на љуштури, чија је ивица гротла извучена у дуг жљебовит наставак. Он лучи материју од које се некада израђивала пурпурно црвена боја.

ЗВЕРИНАЦ је народни израз за сва кожна обољења код животиња између пете и кичице, која су настала повредом или инфекцијом. Кожа овог предела је нежна, а изложена је прљавштини. Обољење је различито изражено: од обичног запаљења до већих и дубоких рана. Лечи се одржавањем чистоће, дезинфекционим средствима и тако даље.

ЛЕНРОТ ЕЛИАС (1802—1884) је фински лингвиста и скупљач финских народних умотворина. Његова славна дела су: „Калевала (епска песма), Кантелетар (лирске песме), Сананласкија (пословице) и Арвоитукеија (загонетке). Написао је и финско-шведски речник.

Пустоловине МАЛОГА ЏОНИЈА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

ЛЕКОМ КОЈИ ЈЕ С ПРАВИО ШАНГ-ЛИН ЈЕ СПАСАО ЖИВОТЕ НЕКОЛИЦИНЕ ОТРОВАНИХ РАТНИКА ДИВЉАЧКОГ ПЛЕМЕНА. У ЗНАК ЗАХВАЛНОСТИ ПОГЛАВИЦА ОВОГ ПЛЕМЕНА ПОЗВАО ЈЕ ШАНГ-ЛИНА И МАЛОГ ЏОНИЈА ДА ПРЕЂУ НА ЊЕГОВО ОСТРВО. БРОДОЛОМНИЦИ СУ РАДО ПРИСТАЛИ.

БОЈИМ СЕ ДА ОДЕМ НА ДРУГО ОСТРВО. ОВИ ДИВЉАЦИ МОРА ДА СУ ВЕОМА ГЛУПИ И ЗАОСТАЛИ, ЧИМ МОЖЕ ДА ИХ ВУЧЕ ЗА НОС ОНАЈ ПОКВАРЕНИ ВРАЧ.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика". Штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-1-82,пошт. фах 124 — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају